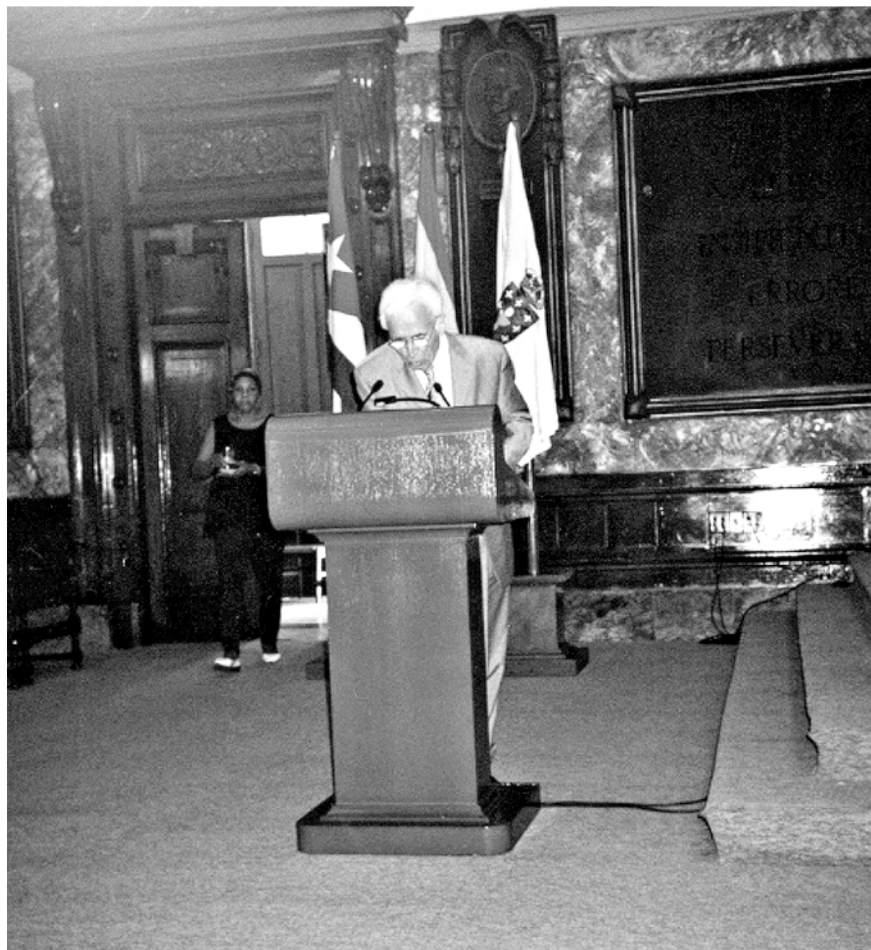

Unha experiencia de catro anos

Irene del Río

En febreiro pasado, en solemne cerimonia celebrada na Aula Magna da Universidade da Habana, o escritor galego Xosé Neira Vilas foi investido Doutor 'Honoris Causa' en Letras. Entregoulle o título o rector, Dr. Juan Valdés e fixo a gabanza pertinente o profesor José Antonio Baujín, director da Cátedra de Cultura Galega. Estiveron presentes escritores, artistas e representacións do Instituto de Literatura e Lingüística, a Unión Nacional de Escritores, o Ministerio de Cultura, a Casa das Américas, a Fundación Fernando Ortiz, a Oficina do Historiador da Cidade, a Biblioteca Nacional, o Instituto Cubano do Libro, o Museo Nacional de Belas Artes, a Federación de Asociacións Galegas, ademais de vicerrectores e decanos de facultades e directores de centros de Investigación así como o Claustro e o estudiantado da Facultade de Artes e Letras.

Entre os asistentes galegos achábanse Xesús Pablo González Moreiras, director xeral de Política Lingüística; Xosé Lois García, director do Arquivo Histórico Municipal de Sant Andreu (Barcelona); Xosé María Dobarro, catedrático de Literatura Galega da Universidade da Coruña; Concha Fontenla, profesora de Historia da Arte; Irene del Río, profesora da Cátedra de Cultura Galega, a cargo do lectorado. Tamén se encontraban a soprano Victoria Álvarez e o pianista Pedro Fernández, da Asociación Galega de Música Clásica, que foron especialmente invitados para ofrecer un concerto de clausura. No mesmo acto, o coro cubano de cámara Exaudi interpretou o Himno Galego.

Paralelamente puido verse durante dúas semanas unha exposición bibliográfica sobre o noso escritor no vestíbulo do Instituto de Literatura e Lingüística.

Neira Vilas viviu 31 anos en Cuba. Dirixiu a Sección Galega do ILL durante dúas décadas; participou, xunto con Torrente Ballester, en 1992, na creación da Cátedra de Cultura Galega; traduciu obras literarias cubanas ó galego; publicou unha decena de libros que vinculan a Galicia e Cuba (*Castelao en Cuba, A prensa galega de Cuba, Rosalía de Castro e Cuba, Manuel Murguía e os galegos da Habana, A lingua galega en Cuba...*), e nas súas triloxías tituladas Memoria da emigración e Crónicas galegas das Américas (Edicións do Castro) inclúe 120 artigos sobre temas galego-cubanos. Todo isto foi valorado pola Universidade da Habana para o citado recoñecemento.

No seu discurso ou lección maxistral, o novo doutor referiuse á presenza galega na illa ó longo de máis dun século. Os emigrantes que foron exemplo de laboriosidade e factores de progreso; que tomaron parte nas loitas sociais; que exerceron a solidariedade expresada en múltiples asociacións; que crearon e sostiveron escolas na súa terra de orixe; que protagonizaron feitos como o de dotar a Galicia dunha bandeira, un Himno e unha Academia; que fundaron revistas; que practicaron a filantropía, axudaron os paisanos

proxeccións audiovisuais, encontros, conferencias (recentemente ofrecín dúas en Santiago de Cuba), exposicións e programas de radio e televisión. No marco desta homenaxe a Neira Vilas leváronse a cabo as xornadas científicas deste ano, ás que el asistiu, con Anisia.

Varios alumnos presentaron interesantes traballos, resultado de prementes investigacións, que foron amplamente debatidos. Os alumnos son estudantes e profesores das carreiras de Humanidades, e os máis deles exprésanse en galego. Ata hoxe, nos catro anos que levo a cargo do lectorado da Cátedra Galega, os traballos que se levan presentado abordan aspectos moi diversos sobre o noso país. Citarei só algúns para dar idea do seu contido temático: presenza da lingua galega na toponimia cubana; galeguismos nos autores de orixe galega: Lino Novás Calvo, Virginia Felicia Aubert e Carlos Montenegro; literatura infantil e xuvenil galega; varios estudos sobre a poesía rosaliana; análise de *O divino sainete* de Curros Enríquez; aproximación ó teatro de Castelao; os seis poemas galegos de García Lorca; estudos sobre Otero Pedrayo, Celso Emilio Ferreiro, María Mariño, Neira Vilas, Méndez Ferrín; Curros e o acontecer político cubano; a muller inmigrante; personaxes galegos no teatro vernáculo de Cuba; a emigración galega durante os anos da República; os galegos exiliados en Cuba; achegamento á obra plástica de Luís Seoane e de Eugenio Granell; a Asociación Iniciadora da Academia Galega; Laxeiro na Habana, etc.

Fixose unha exposición de pintura galega cos fondos existentes no Museo Nacional de Belas Artes.

A moitos alumnos de ascendencia galega interésalles a nosa lingua porque algo dela oíron na súa infancia e recordan cántigas, refráns, cantos populares. Outros especialízanse na lingüística comparada e o coñecemento do galego ábreles un novo campo de análise. Algúns queren saber da cultura galega na medida en que, a través da emigración estivo relaciona-

que ían chegando, editaron libros; que se integraron plenamente na vida social e cultural do país que os acolleu. Engadiu que compartía o honroso galardón con Anisia Miranda, a súa muller, e que o recibía en nome dos milleiros de homes e mulleres que arribaran a Cuba ó longo de moitos anos; dos que loitaron pola independencia da Illa; dos que traballaron nos campos de cana, na industria azucreira, nos cafetais da serra do Escambray e nas montañas de Oriente, nas minas de coque, nas obras ferroviarias; a nome dos carboeiros de Turiguanó e de Caio Sabinal, e dos mariñeiros que pescaron no Golfo de México.

A investidura de Neira Vilas coincidiu co décimo aniversario da Cátedra de Cultura Galega. Teño ó meu cargo o lectorado desta dende hai catro anos e a ela quero referirme. Cheguei á Habana no curso 1999-2000. Atopeime cun local na Facultade de Artes e Letras que contaba cunha nutrida biblioteca galega. De primeiras dediqueime á súa informatización. No seguinte curso botei a andar unha páxina web da Cátedra dentro do sitio da Facultade (<http://fayl.uh.cu>), na que se inclúen traballos realizados por profesores/as, investigadores/as e alumnado da Cátedra ou Centro de Estudos Galegos. Todos os traballos foron traducidos á nosa lingua e ordenados tematicamente por materias. A páxina contén, ademais, unha historia da Cátedra, os seus obxectivos e as actividades que se veñen desenvolvendo.

Os resultados dos traballos de investigación son expostos cada ano nas Xornadas Científicas dedicadas á cultura galega, que coinciden coa celebración, no mes de maio, do Día das nosas Letras.

Procuramos informar sobre a cultura galega máis alá do noso ámbito docente, por exemplo mediante

da coa cubana a finais do século XIX e comezos do XX.

Cada ano concorren a Santiago de Compostela boseiros que asisten ós cursos de galego que imparte o Instituto da Lingua Galega en coordinación coa Dirección Xeral de Política Lingüística e do Centro Ramón Piñeiro.

O ano 2000 celebrouse na Habana o VI Congreso Internacional de Estudos Galegos, organizado polo profesor alemán Dieter Kremer. A Cátedra Galega participou activamente neste evento. Montou a exposición Pintando Galicia en Cuba, con obras de artistas galegos existentes na Habana. Presentáronse documentais galegos e música clásica galega no Teatro Amadeo Roldán e na Basílica de San Francisco de Asís. Mantense unha continua relación do Instituto de Literatura e Lingüística para consultar os fondos bibliográficos da Sección Galega e colaborar nas sucesivas exposicións que se organizan sobre temas e autores galegos. Aspectos da nosa cultura e da nosa historia son divulgados a través de Radio Progreso e de Radio Taíno. Na Facultade de Artes e Letras o trabador cubano Julio Cumberbach ofreceu un concerto con cancións da súa autoría baseadas en poemas de Bernardino Graña e Xavier R. Baixeras.

O dito é só un resumo do máis significativo que fixo a Cátedra de Cultura Galega de Cuba nos últimos catro anos. Unha relación apertada do noso traballo, que nas xornadas deste 2003 tivo como centro o doutoramento de Xosé Neira Vilas. A nosa cultura ten unha presenza cada vez maior en Cuba, o que contribúe a fortalecer os vellos lazos de sangue, amizade e fraternidade entre os pobos galego e cubano.

(Na imaxe da páxina 2, Neira Vilas lendo o seu discurso na Habana en foto de Xosé Lois García)